

הלכות מוקצה – סיכום כללי

שוע"ר סי' רעט

א נר שהדליקו בו מבעוד יום ודלק עד לאחר שחשכה, אף על פי שכבה אחר כך, אסור לטלטלו כל השבת כולה ... לפי שבבין השמשות כשהיה הנר דולק היה אסור בטלטול אפילו לצורך גופו ומקומו מפני שהיה בסיס לשלהבת הדולקת בו שהיא מוקצה, ונעשה הנר מוקצה כמוה, **ומתוך שבבין השמשות שהוא תחלת כניסת השבת היה מוקצה מדעת האדם שהקצתו מדעתו כשהדליק בו ועשאו בסיס לדבר (האסור) המוקצה, הוקצה לכל השבת כולה.**

שוע"ר סי' ש

ב החלב שנחלב בשבת ... אף אם חלבה לתוך האוכלין ... אסור עד הערב, אם לא נחלב מיד בכניסת השבת אלא לאחר זמן, בענין שאפשר שרוב החלב שבדד הוא נולד שם בשבת, שאותו החלב שניתוסף בה בשבת הוא מוקצה, **מפני שהוא מעשה חדש שנולד בשבת**, שדם נעקר ונעשה חלב ... ואינו דומה לשאר נולד בשבת שמותר, מפני שהיה כבר בעולם מבעוד יום אלא שנשתנה בשבת.

שוע"ר סי' שח

ב אפילו כלי שמלאכתו לאיסור שהוא **מוקצה מחמת מיאוסו**, דהיינו שאדם מסיח ומקצה דעתו ממנו מחמת מיאוסו מלהשתמש בו במלאכה אחרת של היתר, כגון נר ישן של חרס שלא הדליקו בו באותה שבת, אין לו דין מוקצה בשביל כך.

ג ואפילו כלי שהקצה אותו מלהשתמש בו שום תשמיש כגון כלים המוכנים ועומדים לסחורה שאין רגילים להשתמש בהם שום תשמיש, מכל מקום אם אינו מקפיד עליהם מלהשתמש בהם, לא הסיח דעתו עדיין מהם לגמרי מלהשתמש בהם, ולפיכך אין להם דין מוקצה להאסר בטלטול.

ד וכל הכלים שהם עומדים לסחורה, והוא מקפיד עליהם שלא להשתמש בהם שום תשמיש, אף על פי שאינם כלים היקרים ביותר, ואין צריך לומר כלים היקרים ביותר אף על פי שאינם לסחורה, אלא שמלאכתם לאיסור ומקפיד עליהם מלהשתמש בהם תשמיש אחר שלא יפחתו דמיהם, אסור לטלטלו בשבת ... וזהו הנקרא **מוקצה מחמת חסרון כיס**.

ו נייר חלק העומד לכתיבה הוא מוקצה מחמת חסרון כיס, שמקפיד עליו שלא להשתמש עליו שום תשמיש שלא יתלכלך.

ח כל דבר שאין תורת כלי עליו ואינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה, כגון אבנים ומעות ועצים ... והמת ובעלי חיים, וכל כיוצא בדברים אלו ... כיון שאין תורת כלי עליהם אסור לטלטלם אפילו לצורך גופם ומקומם ... וזהו הנקרא **מוקצה מחמת גופו**.

יב כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו בין לצורך גופו, כגון קורדום לחתוך בו דבילה, וקורנס לפצוע בו אגוזים, או אפילו לסמוך בו כלים וכיוצא בזה. בין לצורך מקומו. אבל לצורך הכלי עצמו, כגון שהכלי מונח במקום שירא שלא יגנב משם, או שלא יפול וישבר, או שמונח בחמה וירא שלא יתבקע שם, ורוצה לטלטלו משם למקום הצל וכל כיוצא בזה, אסור.

יז שלא גזרו בימי נחמיה אלא על כלים ... אבל דבר שאינו ראוי בשבת היה אסור לטלטל אף בימי דוד ושלמה או קודם לכן.

כג הנוול מותר בשבת, כגון נכרי שעשה כלי חדש בשבת מעצמו, מותר לטלטלו ולהשתמש בו ... אע"פ שלא היה דעתו עליו מאתמול לטלטלו למחר. אבל ביום טוב יש להחמיר בנוול.

ס ואם אין הקליפות ראויות לבהמה כגון קליפי אגוזים [ו] שקדים וכיוצא בהן, שהן אסורות בטלטול כעצים ואבנים, אסור להעבירן מעל השלחן בין בידיו בין בדבר אחר שבידיו, כגון לגררן בסכין וכיוצא בו.

עח אסור לטלטל בהמה או חיה או עוף מפני שאינן ראויים בשבת כשהם חיים, ואפילו עוף שראוי לצחק בו תינוק כשבוכה אסור לטלטלו.

עט כל בהמה חיה ועוף מדדין אותם ברשות היחיד, דהיינו שאוחז בצוארן ובצדדין ומסייען ומנענע רגליהן שילכו, ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ, שמוקצים הם ואסורים בטלטול. ואף על פי שכל מוקצה כשם שאסור לטלטל כולו כך אסור לטלטל מקצתו, אעפ"כ התירו לו לדדות אותם משום צער בעלי חיים אם הבעלי חיים צריכים לכך, אבל אם אינם צריכים לכך אסור אפילו לדדות אותם.

שוע"ר סי' שי

ב כל דבר הראוי לאכילה בשבת אין בו דין מוקצה אפילו אם הוא עומד לסחורה, כגון תמרים ושקדים ושאר פירות העומדים להוליכם לסחורה למקום אחר, מותר לאכול מהם בשבת ... וכן כל מיני פירות שמניחים אותם במוקצה לייבשם, מותר לאכול מהם קודם שיתייבשו.

חוץ מגרורות וצימוקים שאסור לאכול מהם או לטלטלן משהניחם במוקצה עד לאחר שנתייבשו לגמרי, לפי שהן מסריחות בנתיים ואינן ראוין לאכילה משנשתהו שם מעט עד שיתייבשו לגמרי ... שכיון שדחה אותן בידים אינן עולין מידי דחייתן עד שיהיו ראויין לגמרי. ואינן דומין לשאר דברים שדחאם בידים שמותרים, לפי שאף שדחאם בידים אעפ"כ לא הסיח דעתו מהן לגמרי, משא"כ גרורות וצימוקים שהניחן לייבש, כיון שהיה יודע שיסריחו, הקצה דעתו מהן לגמרי עד שיתייבשו לגמרי ויתקנו היטב שיהיו ראויין לכל.

ד כל דבר שהיה אסור בטלטול בבין השמשות ובשבת הלך לו הדבר הגורם לו האיסור, כגון דבר שהיה מוקצה בבין השמשות מחמת איסור, דהיינו שמחמת איזה איסור שהיה אסור באכילה ולא היה ראוי לכלום בבין השמשות היה מוקצה, ואסור בטלטול, ובשבת נסתלק ממנו האיסור ונעשה ראוי, אעפ"כ אסור לטלטלו כל השבת כולה.

במה דברים אמורים כשדחאו האדם בידים, דהיינו שהאדם גרם לו האיסור בידים, כגון נר שהדליקו מבעוד יום וכבה אחר בין השמשות, ונשתייר בו שמן, ושמן זה נדחה בידי אדם מלהיות ראוי בשבת, שכשהדליקו נאסר להסתפק ממנו בשבת משום איסור כיבוי, לכן אסור להסתפק ממנו אף לאחר שכבה הנר ונסתלק האיסור, שכיון שבבין השמשות שהוא תחלת כניסת השבת היה מוקצה מדעת האדם שהקצה אותו מדעתו כשגרם לו האיסור, הוקצה לכל השבת כולה.

ו אבל דבר שהיה מוקצה בבין השמשות בעל כרחו של אדם, לא הוקצה לכל השבת כולה, כגון דבר שהיה מוקצה מחמת איסור הבא מאליו ולא על ידי גרימת האדם, ומשחשכה נסתלק האיסור, שוב אין בו משום מוקצה, אף על פי שכשהגיע בין השמשות הסיח דעתו ממנו לגמרי ולא היה מצפה כלל שיסתלק האיסור בשבת, כגון בעלי חיים שהם מוקצים בשבת מחמת איסור שחיטה, ושחטם בשבת לצורך חולה שחלה היום, מותר לבריא לאכול מהם חי, אף שהסיח דעתו מהם כשהגיעו בין השמשות משום איסור שחיטה. כיון שהוא איסור הבא מאליו ולא על ידי גרימת האדם.

שוע"ר סי' שיח

ו הקוצץ פרי שלא נגמר בישולו לחולה בשבת, אסור לבריא משום מוקצה ... מפני שאין הכנה מועלת כלל במחובר בכיוצא בזה שהוא גדל והולך בשבת.

שוע"ר סי' שכד

ה מחתכין נבילה לפני הכלבים, אפילו נתנבלה היום, ואין בה משום מוקצה ... מפני שאין מוקצה בדבר שהסיח אדם דעתו ממנו.

שוע"ר סי' תצה

יג כבר ביארנו בהלכות שבת דאין איסור מוקצה ... אפילו מוקצה מחמת מיאוס או מחמת שעומד לסחורה וכיוצא בזה מותר לטלטלו בשבת כמ"ש בסי' ע"ש. אבל ביום טוב נחלקו הפוסקים.

יש אומרים דכל שמותר לטלטלו או לאכלו בשבת מותר לטלטלו וכן לאכלו ביום טוב...

ויש אומרים שבין מוקצה מחמת איסור שלא נדחה בידי אדם בין השמשות בין מוקצה מחמת מיאוס או מחמת שעומד לסחורה שנתבאר בסי' ש"י או דבר שהכניסו לאוצר ואין דעתו להסתפק ממנו עד לאחר זמן מרובה אסור לטלטלם ביום טוב ... מפני שיום טוב קל משבת, לפיכך אסרו בו המוקצה כדי שלא יבואו לזלזל בו, ולפי דבריהם בהמה העומדת לחלבה ותרנגולת העומדת לגדל ביצים ושור העומד לחרישה אסור לשוחטן ביום טוב עד שיכין אותן מערב יום טוב דהיינו שיחשוב עליהן לאכילה כמו שיתבאר וכן כל כיוצא באלו.

ויש אומרים דכל מוקצה שמותר בשבת מותר ביום טוב, אבל כל נולד אסור בין בשבת בין ביום טוב. ומהו נולד דבר שאינו ראוי היום למה שהיה ראוי בבין השמשות, כגון כלי שנשבר בשבת או ביום טוב ואינו יכול להשתמש בשבר הכלי מה שהיה יכול להשתמש כשהכלי היה שלם אלא תשמיש אחר, כגון כלי משקין שנשברו או נקבו ביום טוב או בשבת ואינו יכול להשתמש בשבריהם משקין כמקודם אלא אוכלין או דברים אחרים, אסור לטלטל השברים בשבת או ביום טוב שנשברו בו, מפני שתשמיש זה נולד בשבת או ביום טוב, ואתמול לא היה הכלי עומד ומוכן לתשמיש זה. וכן עצמות שנתפרקו מן הבשר בשבת או ביום טוב, אף על פי שהן ראויין לכלב, אסור לטלטלם בו ביום שנתפרקו, שהרי אתמול היו מחוברין לבשר ונחשבין כבשר עצמו שעומד לאכילת אדם, והיום שנתפרקו מהבשר עומדין לכלבים, והרי זה נולד וכן כל כיוצא בזה.

ולענין הלכה יש להחמיר בנוולד ביום טוב כיון שיש אומרים שאפילו מוקצה אסור בו, אבל בשבת יש להתיר אפילו נולד, כי כן עיקר.

שוע"ר סי' תצח

כד אפר כירה ... אם הוסק ביום טוב אסור לטלטלו. ואף המתירים בנוולד, מודים בנוולד גדול כזה, דמעשה חדש הוא, שאתמול היה עצים ועכשיו אפר.